

Semnificația istorică a făuririi Frontului Unic Muncitoresc

Conf. univ. dr. Ion Ardeleanu

Sărbătorirea a 35 de ani de la făurirea Frontului Unic Muncitoresc, concomitent cu aniversarea a 90 de ani de la hotărîrea primului Congres al Internaționalei a II-a care a consacrat ziua de 1 Mai ca ziua solidarității internaționale a celor ce muncesc și a 40 de ani de la demonstrația anti-fascistă de la 1 Mai 1939 — expresie a acțiunii unite a clasei muncitoare din țara noastră, permite relevarea rolului determinant al unității celor ce muncesc în asigurarea victoriei în lupta de eliberare socială și națională.

Îndelungata și zbuțumata existență a mișcării noastre muncitorești se confundă cu însuși zbuțumul națiunii române, cu luptele și acțiunile purtate eroic și deseori biruitoare de clasa noastră muncitoare, și care, în momente hotărîtoare, s-au desfășurat — chiar în apăsătoarea perioadă a sciziunii — sub semnul unității de acțiune, în pofida dezbinărilor și manifestărilor de sectarism sau de oportunism.

De-a lungul anilor cît a durat sciziunea mișcării muncitorești din România, numeroase au fost încercările, inițiativele de a se reface unitatea de acțiune, de a se încheia frontul unic muncitoresc, precum numeroase au fost și realizările, încununate de succes, expresia lor cea mai înaltă reprezentînd-o înfăptuirea, în aprilie 1944, a Frontului Unic Muncitoresc, înțelegerea pentru acțiune comună a Partidului Comunist Român și a Partidului Social-Democrat din România. „Constituirea Frontului Unic Muncitoresc — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — a jucat un rol hotărîtor în unirea tuturor forțelor democratice, în creșterea autorității partidului nostru în alianță cu partidul socialist, a autorității clasei muncitoare. Pe această bază partidul a putut colabora cu celelalte forțe patriotice, inclusiv cu armata, cu palatul, în realizarea obiectivelor de importanță națională”¹.

Istoria luptei clasei muncitoare, a Partidului Comunist Român atestă importanța covârșitoare a unității forțelor revoluționare și democratice în scopul asigurării succesului în organizarea și conducerea luptei de clasă, în înfăptuirea revoluției. În retrospectiva celor 35 de ani care au trecut de la realizarea în aprilie 1944 a Frontului Unic Muncitoresc, în determinarea momentelor cruciale ce i-au urmat se definește semnificația deosebită a existenței unității clasei muncitoare.

¹ Nicolae Ceaușescu, *Cuvințare la încheierea lucrărilor Plenarei Comitetului Central al P.C.R. din 25-26 martie 1974*, în vol. *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 9, București, Edit. politică, 1974, p. 1140.

Din momentul constituirii și afirmării sale în viața social-politică din țara noastră, clasa muncitoare s-a impus ca o clasă unită pe întreg teritoriul românesc. Vigoarea unității forței muncitorești a fost expresia preluării și ridicării pe o treaptă superioară a celor mai bune tradiții de luptă ale poporului român, care timp de secole a fost nevoit să apere glia strămoșească, să apere ființa statului, să-și realizeze unitatea națională în pofida vicisitudinilor istoriei.

Mișcarea muncitorească din România, trăsăturile de clasă ale proletariatului, unitatea sa sint strins legate de dezvoltarea generală, economică-socială, politică și culturală a societății românești, de progresul forțelor de producție și de schimbările petrecute în relațiile de producție.

Analizând vechimea și rădăcinile istorice ale formării proletariatului român, etapele parcurse de mișcarea muncitorească și socialistă din România, observăm că, pe lângă coordonatele principale ce caracterizează apariția și maturizarea mișcării muncitorești internaționale, proletariatul român poartă pecetea trăsăturilor social-economice și politice specifice stadiului societății românești, pe solul căreia a apărut și s-a dezvoltat. În primul rând, se remarcă faptul că proveniența clasei muncitoare din România în etapa începuturilor sale se află în rîndurile țărănimii. Acesta a fost izvorul permanent care a alimentat, mai ales după reforma agrară din 1864, fiecare întreprindere industrială, din care se naștea populația muncitoare a orașelor.

Acest proletariat de primă generație a adus cu el energia revoluționară a țărănimii, care înscrisese în decursul veacurilor atîtea pagini de luptă necurmată pentru dreptate socială și națională, imprimînd de la început tinerei clase muncitoare un spirit combativ, revoluționar, pătruns de intransigență față de exploatatori, fără a mai trece prin îndelungate stadii specifice breslelor sau trade-unionismului, proprii unor țări apusene. Aici își găsește explicația, în al doilea rînd, caracteristica unității proletariatului și atenția cu care mișcarea muncitorească din România a urmărit în permanență în programele sale de luptă problemele țărănimii, care constituia atunci majoritatea populației țării.

La aceasta se adaugă faptul că menținerea rămășițelor feudale și, în consecință, împletirea metodelor feudale și capitaliste de exploatare, desfășurarea producției în condițiile unei înzestrări tehnice înapoiate, inexistența măsurilor de protecție și de legislație a muncii au făcut ca exploatarea forței de muncă să capete în România forme dintre cele mai ascuțite și apăsătoare. În provinciile românești aflate încă sub stăpînire străină, unde asuprirea socială se împletea cu opresiunea națională, situația maselor muncitoare era și mai grea, reclamînd schimbări radicale.

Tabloul situației economice și sociale a proletariatului român în a doua jumătate a secolului trecut ar fi incomplet dacă nu am adăuga faptul că regimul politic, prin sistemul electoral cenzitar și prin alte opreliști, îngrădea considerabil în principiu — iar în practică excludea — participarea clasei muncitoare, ca și a țărănimii, la viața politică a țării. Toate acestea întrețineau împotrivirea, revolta și unitatea de acțiune a maselor muncitoare față de regimul politic, constituind un izvor de permanentă alimentare a dirzeniei și combativității revoluționare a proletariatului din România.

O altă trăsătură ce caracterizează mișcarea muncitorească din România constă în faptul că, paralel cu creșterea spiritului combativ, manifestat încă din perioada primelor forme de luptă spontană, de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, încep să apară forme de organizare a clasei muncitoare*. De la prima Asociație a lucrătorilor tipografi din Brașov, înființată în 1843, continuând în deceniile următoare cu asociațiile muncitorilor din București, Reșița, Timișoara, Arad, Cluj, Turnu Severin, Galați, Brăila ș.a., s-a ajuns în 1872 la 51 de organizații profesionale ale muncitorilor, ceea ce a impus înființarea, în octombrie 1872, a Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România, una dintre cele mai vechi organizații muncitorești din lume. „Constituirea la București în 1872 a *Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România*, care își propunea pentru prima oară unirea muncitorilor din întreaga țară, marchează începutul activității de organizare la scară națională a clasei muncitoare”².

Paralel cu procesul de organizare profesională, de intensificare și creștere a combativității mișcării greviste, apare și se dezvoltă în mod unitar în România mișcarea socialistă. Ideile socialiste au fost receptate în România încă din faza lor utopică și au fost concretizate în forme originale prin constituirea în 1835, din inițiativa lui Teodor Diamant, a falansterului de la Scăieni-Prahova. Afirmarea unor idei progresiste, democratice, ale unor gânditori români înaintați ca: Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Simion Bărnuțiu, Cezar Bolliac, Ion Ghica, Ion Ionescu de la Brad și mulți alții, inspirați din tradițiile revoluționare, progresiste ale poporului român, precum și din ideile înaintate ale veacului, ca și faptul că mișcarea revoluționară din România s-a dezvoltat în strins contact cu mișcarea revoluționară internațională au creat un teren propice pătrunderii și răspândirii ideilor socialismului științific. În acest climat au luat ființă, în anii 1869—1870, primele organizații socialiste, la Timișoara, Arad, Reșița, Oravița etc., ele desfășurându-și activitatea paralel cu asociațiile profesionale muncitorești. Așa, de pildă, la numai patru ani de la crearea de către K. Marx și Fr. Engels a Internaționalei I, lua ființă la Timișoara Asociația generală a muncitorilor, organizație cu un pronunțat caracter politic, afiliată la Internaționala I. Începând cu deceniul al 8-lea al secolului trecut s-au pus bazele, la București și Iași, apoi și în alte orașe ale țării, primelor cercuri socialiste care au desfășurat o bogată activitate organizatorică și propagandistică, editând mai multe publicații, dintre care amintim: „Socialistul”, „Contemporanul”, „Dacia viitoare”, „Emanciparea”, „Critica socială”, „Drepturile omului” ș.a. Aceste publicații socialiste au avut o contribuție de prim-ordin atât pentru dezvoltarea unității mișcării muncitorești, cât și pentru răspândirea ideilor socialismului științific.

* În cursul celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, clasa muncitoare a crescut numeric de peste trei ori, ajungând la începutul secolului al XX-lea la aproximativ 265 000 de persoane, ocupate în industria prelucrătoare și extractivă. Dintre aceștia, 30% reprezentau proletariatul de fabrică, de numele cărui este strins legată nașterea mișcării muncitorești și dezvoltarea combativității revoluționare (vezi N.I. Paianu, *Industria mare, 1866—1906*, București, 1906, p. 56—61).

² Ion Popescu-Pufuri, *Tradițiile unității mișcării muncitorești și ale partidului politic al clasei muncitoare din România*, în vol. *Unitatea de acțiune a clasei muncitoare din România*, București, Edit. politică, 1974, p. 14.

O mare însemnătate a avut-o orientarea propagandei desfășurate de socialiști în masa muncitorilor, pătrunderea lor în angrenajul direct al problemelor și acțiunilor muncitorești. Procesul complex de întrepătrundere a mișcării socialiste cu mișcarea muncitorească a deschis pe planul luptei dintre capital și muncă un nou capitol, dând acesteia mai multă combativitate și vigoare revoluționară.

Puternicele acțiuni greviste muncitorești de la sfârșitul deceniului al 9-lea al secolului trecut au dovedit unitatea tinerei mișcări socialiste, cât și creșterea potențialului de luptă al clasei muncitoare. Ele au scos în relief cu mai multă forță decît înainte manifestarea crescîndă a spiritului de solidaritate a muncitorilor, maturizarea politică a proletariatului.

Unitatea de ideal și luptele greviste purtate, activitatea de propagandă socialistă și de organizare politică și profesională a muncitorimii la scara întregii țări, intensificarea luptelor greviste au adus, în deceniul al 9-lea, pe planul discuțiilor necesitatea formării partidului politic al clasei muncitoare.

În numele „partidei muncitorilor” și pentru direcționarea activității acesteia, fruntașul socialist C. Dobrogeanu-Gherea scrie și publică în anul 1886 lucrarea *Ce vor socialiștii români*, în care este susținută și argumentată ideea unității de luptă, necesitatea organizării partidului politic al clasei muncitoare. Această lucrare a fost primul program marxist din istoria mișcării muncitorești din România. Luînd cunoștință de conținutul acestui program, Fr. Engels, într-o scrisoare trimisă socialiștilor români în ianuarie 1888, își manifesta satisfacția pentru orientarea politică și ideologică a activității acestora.

Idealul clasei muncitoare, organizarea și lupta unită la nivel național aveau să fie încununate la Congresul din 31 martie — 3 aprilie 1893 prin constituirea partidului politic al proletariatului român.

Înființarea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, pe baza principiilor socialismului științific, a constituit un moment de însemnătate istorică în dezvoltarea luptelor sociale din țara noastră, în organizarea clasei muncitoare, în afirmarea proletariatului ca forță socială de bază, în dezvoltarea principalelor probleme care frământau viața politică a societății românești.

Dezvoltarea mișcării muncitorești la sfârșitul secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului al XX-lea, în ciuda greutăților și represiunilor, a împrejurărilor care au făcut ca activitatea politică a clasei muncitoare să se desfășoare în situații dificile, s-a manifestat prin unitatea forțelor sale. Aceasta a fost manifestarea mișcării muncitorești față de principalele probleme ale vieții social-politice românești, față de răscoala din 1907, de primul război mondial.

Mișcarea muncitorească a reprezentat în același timp forța polarizatoare a luptei pentru realizarea statului național unitar român în anul 1918.

Într-o perioadă scurtă de timp se realizează unitatea clasei muncitoare. Conferința Partidului Socialist din mai 1919 și Congresul extraordinar din octombrie același an marchează în fapt momente ale acțiunii unite a partidului clasei muncitoare la nivelul întregii țări. De fapt, în acea perioadă singurul partid care avea organizații la nivelul întregii țări a fost partidul clasei muncitoare. În acele împrejurări s-au relevat și unele deosebiri, poziții diferite care se vor contura în contextul luptelor și frământărilor social-politice din anii 1918—1920.

În viața politică a României s-a integrat, începînd din mai 1921, un partid politic calitativ nou. Eveniment de însemnătate istorică, Congresul general al Partidului Socialist din România din mai 1921, care a hotărît făurirea Partidului Comunist Român, a marcat triumful socialismului științific în mișcarea muncitorească din țara noastră, deschizînd o etapă nouă, superioară, în lupta întregului popor.

Neparticiparea unor lideri social-democrați la Congresul general din mai 1921, afilierea Partidului Socialist-Comunist din România la Internaționala a III-a, au ascuțit disensiunile în mișcarea muncitorească în 1923 prin crearea a două centrale sindicale, excluderea din P.C.R. a celor care s-au situat pe poziții centriste și au votat afilierea la Internaționala Comunistă cu rezerve, iar în 1927 prin constituirea Partidului Social-Democrat din România.

În 1921, în a doua jumătate a lunii mai, s-a ținut la București o conferință a reprezentanților Partidului Social-Democrat din Bucovina, Partidului Social-Democrat din Banat, a citorva organizații socialiste din vechea Românie și a Partidului Socialist din Transilvania, care a hotărît convocarea unui congres general la 19-20 iunie la Ploiești, în scopul de „a uni toate aceste partide regionale într-un singur partid”³. Acum s-a constituit Federația Partidelor Socialiste din România.

Activitatea Federației partidelor socialiste s-a desfășurat inegal în anii 1921-1927, aceasta fiind determinată și de situația social-economică a țării, iar pe de altă parte de amplitudinea problemelor politice care frământau atunci România.

În 1923, cu prilejul Congresului sindicatelor, ținut la Cluj, ca urmare a presiunii liderilor social-democrați de dreapta s-a votat afilierea sindicatelor la Internaționala sindicală de la Amsterdam. Ca urmare, în octombrie din rîndul sindicatelor neafiliate s-a constituit Congresul General al Sindicatelor Unite care va acționa sub conducerea partidului comunist. Aceasta a dus la dezbinarea mișcării sindicale.

Din păcate, sciziunea mișcării sindicale a pus la grea încercare unitatea clasei muncitoare. Deși sindicatele continuau să constituie un mijloc de legătură între partid și clasa muncitoare și totodată un exponent al luptei pentru unitate, fărîmîțarea forțelor însă nu putea să nu reducă eficacitatea luptelor de clasă pe care muncitorimea le-a dus împotriva exploatării capitaliste, pentru drepturi și libertăți democratice⁴.

În pofida acestei situații, în momentele hotărîtoare ale procesului revoluționar, așa cum ne-a demonstrat evoluția mișcării muncitorești, elementele de încredere reciprocă acumulate și discuțiile polemice ascuțite dintre partidele și organizațiile muncitorești, uneori însoțite de etichetări jignitoare, au fost depășite de acțiunile maselor muncitoare, care porneau de la interesele fundamentale comune ale proletariatului. În fața acestor interese s-a impus lupta clasei muncitoare pentru realizarea unității ei de acțiune.

Această luptă era îngreunată însă de faptul că în 1924 guvernul liberal a interzis activitatea legală a partidului comunist, a creat o serie de noi obstacole în calea realizării unității forțelor proletariatului. Înfruntînd

³ „Vremea nouă”, an. III, nr. 103, 29 mai 1921.

⁴ P.C.R. în viața social-politică a României 1921-1944, Culegere de studii, Edit. Militară, 1971, p. 60.

prigoana autorităților, comuniștii au găsit, în noile condiții, forme și metode corespunzătoare pentru continuarea activității legale și totodată pentru a o îmbina cu cea ilegală, în vederea întăririi și extinderii legăturilor cu masele, a organizării și îndrumării luptei acestora. În contextul luptei generale a partidului comunist, deși au existat și unele manifestări sectare și stângiste în propriile rânduri, ideea unității străbate ca un fir conducător activitatea sa. Comuniștii, organizațiile partidului au militat cu abnegație și eroism pentru îndeplinirea înaltelor îndatoriri de organizare și mobilizare la lupta unită a maselor muncitoare.

În această ordine de idei, comuniștii s-au adresat organizațiilor social-democrate, membrilor acestora, precum și altor organizații și grupe independente de lucrători pentru înfăptuirea frontului unic muncitoresc, pe baza revendicărilor imediate ale proletariatului și ale mișcării democratice în general. Asemenea inițiative au pornit adesea și din partea socialiștilor. Pe această bază au avut loc unele acțiuni pozitive în campaniile electorale, precum și în organizarea de greve muncitorești, care au dus la câștigarea unor însemnate revendicări ale clasei muncitoare.

Evenimentele care au avut loc, în anul 1926 și îndeosebi, alegerile comunale, au făcut ca în sinul mișcării social-democrate să se pună cu deosebită acuitate problema unificării organizatorice a partidelor existente, în Federația Partidelor Socialiste din România. Dealtfel, spre sfârșitul anului 1926, tot mai frecvente au fost cerințele din partea conducătorilor partidelor din federație cu privire la necesitatea adoptării unei noi structuri organizatorice. Astfel, în noiembrie 1926, Comitetul Executiv al federației a publicat un comunicat cu privire la convocarea congresului general al Federației Partidelor Socialiste din România. Congresul a fost pregătit timp de aproape 5 luni de zile.

Congresul general al Federației Partidelor Socialiste din România s-a deschis la București în sala Tomis, în ziua de 7 mai 1927. Congresul a pus bazele unui partid unic social-democrat, și a dezbătut unele probleme care interesau masele largi de muncitori. Desigur că aceste revendicări erau necesare, dar erau limitate. Dealtfel, după părerile multor observatori din epocă și cum a confirmat și viața ulterior, Congresul P.D.S. din mai 1927 a făcut concesii serioase reformismului. Totodată, acest congres a consfințit sciziunea unității mișcării muncitorești⁵.

După constituire, P.S.D. s-a înscris indiscutabil în viața politică a României interbelice, ca un partid muncitoresc care, prin program, doctrină, ideologie și luptă politică a militat pentru apărarea drepturilor clasei muncitoare, a evoluat, prin ce a întreprins, pe calea progresului țării. În principalele probleme el a avut o poziție și contribuție pozitivă. Aceasta s-a datorat organizării și componenței sale sociale. În rândurile P.S.D. au activat oameni diferiți ca pregătire culturală, profesională, politică, cu poziții uneori diferite, de la lideri cu o clarviziune politică și teoretică până la elemente stăpânite de idei și concepții reformiste, unele opuse intereselor clasei muncitoare. Cunoașterea concretă a acestor situații din documentele care au emanat de la P.S.D., a evoluției sale politice și chiar a unora din liderii săi ne determină să precizăm că social-democrația română în perioada 1921—1933 a pus în valoare ceea ce a fost pozitiv în

⁵ Ilie Ceaușescu, *P.C.R. — stegarul luptelor revoluționare din anii 1929—1933*, București, Edit. științifică, 1971, p. 93.

atitudinea față de problemele vieții social-politice a României. Totuși, pe linia generală pozitivă se înscriu, deopotrivă, alături de succese, lipsuri și greșeli care au aparținut P.D.S. și militanților săi.

În anii 1921—1929, păturile largi populare, în frunte cu clasa muncitoare, prin greve, demonstrații, acțiuni de protest s-au ridicat la luptă împotriva ofensivei capitalului și monopolurilor străine. În perioada crizei economice, acțiunile muncitorești își sporesc forța și combativitatea, cuprind noi categorii ale proletariatului, îmbină tot mai mult revendicările economice cu cele politice. Structura socială a României în anii 1927—1933 permite să se înțeleagă mai bine locul și influența partidelor politice de stînga și, în primul rînd, influența care va fi exercitată de către P.C.R., iar după 1930 și de către P.S.D. în anumite zone și regiuni ale țării.

Perioada crizei economice 1929—1933 caracterizată de un val al luptelor revoluționare ale clasei muncitoare, fără precedent, a fost urmată de creșterea influenței mișcării comuniste, a radicalizării rîndurilor clasei muncitoare, a orientării P.S.D. tot mai mult spre năzuințele muncitorimii.

Prezența activă a social-democraților în rîndurile mișcării sindicale, poziția lor de respectare a autonomiei sindicatelor, tactica de luptă adoptată în diferite împrejurări au sporit influența lor în rîndul opiniei publice. Atît P.S.D., cit și sindicatele aflate sub influența sa au reușit să antreneze în diferite acțiuni muncitorești mineri, metalurgiști, muncitori din industria petrolieră, de la C.F.R. „În desfășurarea luptelor din această perioadă — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — au apărut forme noi de organizare și mobilizare a maselor. O importanță deosebită a avut crearea comitetelor de acțiune, a comitetelor de grevă, de întreprindere, alcătuite din comunisti, socialiști-independentți, social-democrați și muncitori fără partid, pe baza cărora se creează în numeroase întreprinderi și localități frontul unic muncitoresc de jos, se realizează unitatea de acțiune a muncitorilor. În acțiunile organizate în această perioadă apar forme noi, mai evoluat de luptă : demonstrații de stradă pentru solidarizarea cu greviștii, organizarea gărzilor de autoapărare, ocuparea întreprinderilor de către greviști”⁶.

Aceste caracteristici ale luptelor clasei muncitoare au determinat direct schimbarea tacticii P.S.D., a orientării sale spre cerințele muncitorilor. Ea era animată de „o activitate susținută de colaborare între comunisti și socialiști, în diferite organizații de masă inițiate de P.C.R., avînd o largă și variată apartenență, s-a desfășurat neîntrerupt, între anii 1923 și 1940 pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților democratice, pentru amnistierea deținuților politici (...). Marile mișcări revendicative și greve ale muncitorilor forestieri, metalurgiști, tipografi din anii 1925—1927, ale minerilor din Valea Jiului din 1929, eroicele lupte ale petroliștilor și ceferiștilor din anii 1929—1933 (...) dovedeau că numai unită

⁶ Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România. 7 mai 1966*, în vol. *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. I, București, Edit. politică, 1968, p. 364.

clasa muncitoare, mișcarea muncitorească pot infringe exploatarea și oprirea capitalistă⁷.

Luptele muncitorești din ianuarie—februarie 1933 au răscolit opiniile social-democrației române, disocierile produse atunci s-au amplificat în contextul judecării procesului conducătorilor bătațiilor de clasă din 1933.

Puternicele bătălii de clasă din anii 1929—1933 au exercitat o înrîrire profundă asupra întregii dezvoltări a mișcării noastre muncitorești. Ele au constituit nu numai un exemplu strălucit de împlinire a unității de acțiune a muncitorilor, dar au demonstrat cu vigoare că forța clasei muncitoare constă în unitatea ei, că unitatea de acțiune este o condiție fundamentală pentru asigurarea rolului conducător al proletariatului în lupta întregului popor.

Referindu-se la faptul că în eroicele lupte de la Atelierele C.F.R.—Grivița din februarie 1933 au căzut, alături de comuniști, socialiști, social-democrați, membri de sindicat, lucrători neorganizați, gazeta „Descătușarea” scria: „Frontul unie realizat în aceste lupte a ținut pînă la moarte”⁸.

După luptele din 1933, ca urmare a experienței, a implicațiilor politice intervenite și a tacticii adoptate, orientarea doctrinară, politică a P.S.D. va prelua din ideile partidului comunist și va marca noi pași de apropiere spre unitate. Folosind experiența cîștigată pînă atunci, lupta pentru unitatea mișcării muncitorești din România a luat un curs tot mai organizat. Concomitent cu activitatea pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare, se fac propuneri reciproce din partea conducătorilor P.C.R., P.S.D. și P.S.U., precum și din partea organizațiilor locale ale acestor partide, de a încheia acorduri de front unic.

În 1934, P.C.R. s-a orientat spre autodizolvarea Consiliului General al Sindicatelor Unitare, care activa sub îndrumarea sa, și spre încadrarea membrilor acestora în sindicatele afiliate Confederației Generale a Muncii, în care comunistii, social-democrații, socialiștii și muncitorii fără de partid au acționat împreună. După desființarea sindicatelor în 1938, ei au găsit forme adecvate de luptă în cadrul breslelor.

Discuțiile îndelungate purtate în jurul unor propuneri reciproce ale Partidului Comunist Român și Partidului Social-Democrat s-au soldat cu încheierea, în octombrie 1934, a unui protocol de front unic între delegații organelor de conducere ale celor două partide, alcătuiindu-se și un comitet al „frontului unie”. Deși viața acestuia a fost scurtă, existența lui a stimulat spiritul de unitate a mișcării muncitorești. La baza înțelegerilor, pentru început a fost pus un program minimal de revendicări. Propunerile reciproce și tratativele de front unic au dus la încheierea, în cursul aceluiași an, a unui front comun de luptă între Partidul Socialist Unitar, Liga muncii și Comitetul național antifascist, ultimele două fiind organizații de masă legale create și conduse de P.C.R. Conlucrarea strînsă din cadrul comitetului de front unic al celor trei organizații a vădit încă o dată forța și necesitatea frontului unie muncitoresc⁹.

⁷ Stefan Voitec, *Importanța creării Frontului Unie Muncitoresc — temelie a luptei clasei muncitoare pentru împlinirea sarcinilor revoluției democrat-populare*. Comunicare prezentată la simpozionul 30 de ani de la făurirea partidului unie al clasei muncitoare, 22 februarie 1978, apărută în „Viitorul social”, nr. 1, 1978, p. 30.

⁸ „Descătușarea” din 17 iulie 1933.

⁹ Gh. I. Ioniță, A. Simion, *Clasa muncitoare, forța socială fundamentală a mișcării antifasciste din România*, București, Edit. politică, 1974, p. 27.

Deși comitetul de coordonare al frontului unic nu a avut viață lungă, fiind dizolvată de autorități în noiembrie 1934, experiența acumulată a contribuit la o mai bună cunoaștere a punctelor de vedere comune, ca și deosebiri- lor de vederi, a deschis perspective pentru noi înțelegeri de front unic pe diferite probleme vitale ale clasei muncitoare. Așa, de pildă, congresele regionale ale P.S.D. din 1935 și Congresul său general din 1936, precum și Conferința Partidului Socialist Unitar din 1935, și-au stabilit poziția ținând cont de atmosfera și spiritul majorității delegaților care s-au pronunțat pentru acțiuni comune muncitorești contra organizațiilor fasciste pentru drepturi și libertăți democratice¹⁰.

Apropierea creată între comuniști și social-democrați și experiența pozitivă avută în timpul conlucrării în organizarea acțiunilor pentru revendicări economice și politice au determinat și trecerea treptată a Sindicatelor unitare și independente în cadrul sindicatelor afiliate la Confederația Generală a Muncii.

În alegerile parțiale parlamentare și comunale desfășurate în cursul anilor 1936 și 1937, forțele frontului comun democratic au reușit să obțină importante succese. Cu acest prilej au fost stabilite noi acorduri de colaborare între P.C.R. și partidele socialiste, între P.S.D. și P.S.U., confirmându-se încă o dată existența condițiilor pentru încheierea unei largi alianțe de luptă bazate pe frontul unic muncitoresc¹¹.

Dizolvarea partidelor și organizațiilor muncitorești de către dictatura regală instaurată în 1938 a ridicat noi piedici în calea luptei pentru realizarea Frontului unic muncitoresc și, prin aceasta, a contribuit la slăbirea rezistenței întregului popor în fața fascismului. Cu toate greutatea întâmpinate, comuniștii, activul sindical de bază, rămas credincios cauzei clasei muncitoare, au căutat noi forme și metode de activitate și luptă vizând realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare drept mijloc eficace pentru concentrarea forțelor democratice.

Muncitorii comuniști, socialiști, social-democrați sau care aparținuseră altor grupări politice democratice, în spiritul unității de acțiune au fost în primele rânduri ale luptei pentru apărarea intereselor vitale ale oamenilor muncii. În același spirit de colaborare și unitate au fost organizate acțiuni revendicative, greve, întruniri și demonstrații, printre care s-au remarcat demonstrațiile antifasciste cu prilejul zilei de 1 Mai 1939, marea demonstrație de la 1 Mai 1939 din București, printre organizatorii căreia s-au aflat, alături de comuniști, și socialiștii, ce marchează un moment însemnat în cadrul acțiunilor pentru înfăptuirea unității clasei muncitoare. În rândurile organizatorilor s-au aflat Ilie Pintilie, Constantin David, tovarășul Nicolae Ceaușescu, Ștefan Voitec, Eftimie Iiescu ș.a.¹². În anii 1939—1940 au avut loc puternice manifestații pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a României. În strânsă unitate au acționat muncitorii, în împrejurările izolării României, a creșterii și intensificării acțiunilor agresive ale fascismului. Cu deosebită putere s-au ridicat muncitorii, indiferent că erau membri ai P.C.R. sau P.S.D., fără deosebire de naționalitate împotriva odiosului dictat de la Viena din 30

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ Gh. I. Ioniță, *P.C.R. și masele populare*, București, Edit. științifică și enciclopedică, ed. a II-a revăzută și adăugită, 1978, p. 260—271.

¹² „Scnteia”, 4 mai 1974.

august 1940. În uriașe mitinguri, demonstrații de stradă și adunări, muncitorii au condamnat dictatul fascist.

Cu aceeași forță muncitorii s-au ridicat împotriva dictaturii militarofasciste, a invadării României de către trupele Germaniei naziste. Urmind politica partidului comunist, muncitorii au condamnat politica promovată de Antonescu.

În circulara din 8 iulie 1941 și în platforma-program din 6 septembrie 1941, intitulată semnificativ *Lupta poporului român pentru libertate și independență națională*, C.C. al P.C.R. a stabilit tactica de luptă a partidului împotriva dictaturii militarofasciste și Germaniei naziste, pentru scoaterea României din războiul hitlerist contra U.R.S.S., în care a fost împinsă România împotriva voinței poporului, și eliberarea ei de sub dominația fascistă. Pentru înfăptuirea acestei politici, Partidul Comunist Român era gata să colaboreze cu toate partidele, grupările, persoanele politice și cu toți patrioții români pentru realizarea oricărei revendicări din platformă, punind ca singurul criteriu al colaborării atitudinea față de ocupanții hitleriști, de guvernul antonescian și de războiul contra Uniunii Sovietice.

În vederea realizării unității de acțiune a clasei muncitoare, care trebuia să constituie coloana vertebrală a Frontului unic național anti-hitlerist, C.C. al P.C.R. a întreprins o serie de acțiuni, a făcut o largă propagandă în mase și în armată. Încă din 1941, continuând bunele tradiții existente între cele două partide pe linia frontului unic, din perioada anterioară instaurării dictaturii militarofasciste, C.C. al P.C.R. a stabilit contacte cu liderii P.S.D., ducând tratative cu ei pe baza obiectivelor din platforma P.C.R. din septembrie 1941.

La începutul anului 1943, liderii P.S.D., într-o conferință, s-au manifestat receptivi la propunerile comunistilor atit pe linia realizării Frontului unic muncitoresc cit și a Frontului patriotic antihitlerist.

Primul pas important, în direcția realizării unor largi alianțe a fost făcut în vara anului 1943 prin constituirea Frontului patriotic anti-hitlerist care grupa în jurul partidului comunist partide și organizații politice de stînga, ca Frontul Plugarilor de sub conducerea dr. Petru Groza, Uniunea patrioților, organizație de masă antifascistă, care avea aderenți în rîndurile intelectualilor și ale păturilor mijlocii, Uniunea oamenilor muncii maghiari din România, Partidul Socialist-Tărănesc de sub conducerea profesorului universitar Mihail Ralea și a socialistului Lothar Rădăceanu. Temporar a aderat și P.S.D.¹³

O condiție de prim-ordin pentru asigurarea rolului conducător al clasei muncitoare, în lupta pentru doborîrea dictaturii fasciste și pentru înfăptuirea unor transformări revoluționare ulterioare, era realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare. P.C.R. a subliniat în repetate rînduri însemnătatea unității de acțiune a clasei muncitoare pentru coalizarea tuturor forțelor antihitleriste, pentru succesul luptei antifasciste.

Militînd cu consecvență pentru realizarea unui Front unic național antihitlerist, intrucît considera că în condițiile României de atunci aceasta era calea cea mai sigură pentru răsturnarea dictaturii și eliberarea țării de sub jugul fascist, C.C. al P.C.R. a menținut în continuare legăturile cu conducerea P.S.D., precum și cu conducerea partidelor burgheze, P.N.Ț.

¹³ Arhiva C.C. al P.C.R., fond. 1, dos. 340, f. 57-59.

și P.N.L., în vederea unirii într-un singur front a tuturor forțelor naționale nehitleriste.

Paralel cu tratativele pentru realizarea Frontului patriotic anti-hitlerist, P.C.R. a continuat în toamna anului 1943 să facă propuneri scrise conducerii P.S.D. în vederea creării Frontului unic muncitoresc. P.C.R. a continuat să aibă întrevederi și discuții, prin reprezentanții săi, Mihail Magheru, Petrea Ion, Petre Constantinescu-Iași, Constantin Agiu, Vasile Bigu, cu P.S.D. Din partea P.S.D. la aceste tratative din toamna și vara anului 1943—1944 au participat Constantin Titel Petrescu, Ștefan Voitec, Iosif Jumanca, Theodor Iordăchescu și alții¹⁴.

Mărturie a acestor discuții, tratative și corespondențe este și scrisoarea C.C. al P.C.R. către conducerea P.S.D., din 15 noiembrie 1943, în care se arată că în septembrie 1943 conducerea P.S.D. a aderat la crearea Comitetului Național al Frontului patriotic antihitlerist. „Am primit — se arată în scrisoarea C.C. al P.C.R. mai sus amintită — în luna septembrie anul curent cu mare bucurie adeviziunea voastră la propunerea noastră în ce privește crearea Comitetului național al Frontului patriotic antihitlerist. La fel am primit cu multă căldură și propunerea voastră asupra unificării politice a partidelor noastre. În același timp vă propunem — se spune în scrisoare — să vă uniți cu noi și cu celelalte organizații antihitleriste la lupta pentru câștigarea conducerii partidelor național-tărănești și național-liberal, pentru ultima noastră platformă de luptă propusă acestor partide”.

„Patria era în pericol. Criza regimului dictaturii antonesciene se adincea — arată Ștefan Voitec. Dincolo de disensiuni, mai mult sau mai puțin însemnate, se aflau interesele fundamentale ale clasei muncitoare, ale poporului român. Trebuia să ne unim. Social-democrați și comuniști, era firesc să ne căutăm, să ne găsim spre a statornici bazele acțiunii comune, pentru a hotărî asupra unității. În București, ca și în alte centre ale țării, în lagăre, în fabrici și în instituții, dorința fermă de unitate, conștiința răspunderii însuflețeau pe militanții celor două partide ale clasei muncitoare”¹⁵.

În toamna anului 1943, Lucretiu Pătrășcanu, din partea P.C.R., și Ștefan Voitec, din partea conducerii P.S.D., au discutat despre începerea tratativelor. Spre sfârșitul anului 1943 și în ianuarie-februarie 1944, se vor adăuga pentru tratative, din partea P.C.R. Mihail Magheru, iar a P.S.D. Victor Brătfaleanu. La scurtă vreme, M. Magheru va fi arestat. Întîlnirile au avut loc la început acasă la Ștefan Voitec, în strada Dr. Obedenaru nr. 8, și la dr. L. Ghelenter, în strada Romulus nr. 70, apoi în diferite case din Piața Rosetti, strada Viitor nr. 79, intrarea Italiană nr. 5 și altele¹⁶.

Comuniștii erau hotărîți să întreprindă totul pentru refacerea unității mișcării muncitorești. În acest scop, ei participau la discuțiile cu reprezentanții P.S.D., inițiau acțiuni care să permită atragerea în luptă a tuturor muncitorilor.

„În conducerea P.S.D. — arăta tovarășul Ștefan Voitec — s-au purtat îndelungate și uneori controversate discuții, în cursul cărora unele rezerve ale lui C. Titel-Petrescu au fost trecute pe plan secundar, aceasta

¹⁴ Gh. Tuțui, Aron Petric, *Frontul unic muncitoresc în România*, București, Edit. Politică, 1971, p. 58.

¹⁵ „Magazin istoric”, anul I, nr. 1, aprilie 1967, *Cum s-a infăptuit Frontul unic muncitoresc*. Convorbire cu tovarășii Constantin Pirvulescu și Ștefan Voitec.

¹⁶ *Ibidem*.

datorită opiniei marii majorități a militanților din conducerea P.S.D. și a înfruirii pe care a avut-o hotărârea vechiului secretar al partidului — Ilie Moscovici — de a sprijini ideea frontului unic¹⁷. În primele luni ale anului 1944, hotărârea pentru realizarea Frontului unic muncitoresc era luată din ambele părți; se puneă astfel capăt unei lungi dezbinări care cauzase atâtea daune mișcării muncitorești.

În luna aprilie 1944, ca urmare a intensificării contactelor reprezentanților P.C.R. cu cei ai P.S.D. — favorabili colaborării cu comuniștii — pe linia Frontului unic muncitoresc s-a ajuns la un stadiu finalizator.

Situându-se la înălțimea răspunderilor lor în fața istoriei, conducerea celor două partide muncitorești au trecut peste deosebirile de vederi și, pornind de la necesitățile și cerințele vitale ale țării, au găsit după mulți ani limbajul comun atât de necesar realizării unității de acțiune a clasei muncitoare.

Primul document politic care a consemnat această înțelegere a fost Manifestul Frontului unic muncitoresc, difuzat cu prilejul zilei de 1 Mai 1944. În acest manifest se spunea: „Muncitorimea în front unic își strânge astăzi rîndurile la noi ca pretutindeni. În ziua de 1 Mai, ziua ei de luptă și de speranță, muncitorimea organizată unită, de la comuniști la social-democrați, cheamă întreaga clasă muncitoare, pe toți muncitorii organizați și neorganizați, întregul popor român, toate clasele și păturile sociale, toate partidele și organizațiile, indiferent de culoare politică, credință religioasă, apartenență socială, la lupta hotărâtă pentru pace imediată, răsturnarea guvernului antonescian, formarea unui guvern național din reprezentanții tuturor forțelor antihitleriste din țară, sabotarea și distrugerea mașinii de război germane, sprijinirea armatelor roșii eliberatoare, alianța cu Uniunea Sovietică, Anglia și Statele Unite. Pentru o Românie liberă, independentă și democratică”¹⁸.

Referitor la importanța manifestului, tovarășul Constantin Pirvulescu, participant la discuțiile pentru frontul unic, arată: „Manifestul avea să fie primit cu entuziasm de către muncitorime și imediat s-au și făcut simțite ecouri îmbucurătoare din partea altor pături progresiste, patriotice, antifasciste. Acestea vedeau în sfârșit că, spre deosebire de partidele burgheze, P.C.R. și P.S.D. veneau cu un program concret de salvare națională, realizabil și clădit pe tenacitatea și forța celei mai combative forțe antifasciste — clasa muncitoare”¹⁹.

Realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare a contribuit la creșterea forței ei de luptă și a capacității de a strânge în jurul și sub conducerea sa toate forțele patriotice, antifasciste din România, a asigurat ridicarea pe o treaptă superioară a luptei poporului în vederea doborârii dictaturii fasciste. Relevînd semnificația istorică a succesului realizării frontului unic, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată: „Ne apare astăzi tuturor limpede uriașa însemnătate a făuririi Frontului Unic Muncitoresc — care a pus bazele lichidării sciziunii proletariatului român. Acționînd unită, clasa muncitoare și-a sporit forța și combativitatea, capacitatea de a mobiliza masele largi ale întregului nostru popor. Frontul Unic Muncitoresc a avut un rol esențial în crearea frontului larg democratic antifascist, în unirea tuturor forțelor politice progresiste, a tuturor elemen-

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Arhivă C.C. al P.C.R., fond: F. dos. 340, f. 371—376.

¹⁹ „Magazin istoric”, anul I, nr. 1, aprilie 1967.

telor patriotice din țara noastră împotriva dictaturii militaro-fasciste, pentru salvarea României de la dezastru național. Lupta antifascistă, îndelungată și grea, condusă de partidul nostru, a dus la victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste din august 1944, la eliberarea țării de sub dominația străină, la întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste”²⁰.

Într-o perioadă scurtă de timp s-a realizat frontul unic la nivelul întreprinderilor, au fost create pe aceeași bază comitete patriotice la Atelierele C.F.R., Malaxa, S.T.B., Mociornița și alte mari întreprinderi²¹.

Frontul unic muncitoresc a permis obținerea unor succese importante pe plan politic de către partidele muncitorești, cum a fost constituirea la 20 iunie 1944, a Blocului Național-Democrat, din care au făcut parte P.C.R., P.S.D., și partidele burgheze P.N.L. și P.N.Ț. Aceasta a asigurat în același timp desfășurarea cu succes a acțiunilor de pregătire a insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste.

Organizând și pregătind desfășurarea insurecției din august 1944, Partidul Comunist Român a urmărit cu perseverență coalizarea tuturor forțelor sociale și politice interesate dintr-un motiv sau altul în răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, scoaterea țării din războiul hitlerist și întoarcerea armelor împotriva Germaniei”²². În acest cadru potrivit condițiilor de la noi, rolul hotărîtor revenea clasei muncitoare care avea să polarizeze în jurul ei într-un front comun toate partidele, grupările și personalitățile politice care doreau să contribuie la restabilirea independenței naționale a României.

Existența unității de acțiune a proletariatului încă în condițiile regimului dictaturii militaro-fasciste, consolidarea ei în focul luptelor insurecționale din august 1944 au constituit una din premisele politice esențiale ale stabilirii în țara noastră, după victoria insurecției, a unui raport al forțelor de clasă favorabil desfășurării și dezvoltării revoluției populare.

Unitatea de acțiune a clasei muncitoare s-a consolidat în condițiile revoluției democrat-populare, a luptei pentru cucerirea puterii politice și înfăptuirii noilor transformări revoluționare.

După cucerirea puterii politice în stat, în februarie 1948, s-a desăvîrșit unitatea politică a clasei muncitoare prin unirea, pe aceleași principii organizatorice și ideologice, a Partidului Comunist Român cu Partidul Social-Democrat. Astfel, unită într-un singur detașament de acțiune, clasa muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român, a trecut la înfăptuirea sarcinilor revoluției socialiste.

Militînd cu ardoare și abnegație, clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea au urmat indeaproape politica partidului comunist, au înfăptuit cu dăruire istoricele hotărîri ale Congreselor IX, X, XI ale P.C.R., iar în prezent luptă pentru a traduce în viață programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

²⁰ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la marea adunare populară consacrată zilei de 1 Mai* — 20 aprilie 1979, București, Edit. politică, 1979, p. 10 — 11.

²¹ *România în anii revoluției democrat-populare, 1944 — 1947*, București, 1971, p. 56 — 57.

²² *Ibidem*.